

הוא דווקא בכופר בשבועה בדברים שהן ממון.

יצאו אלו, כל המקרים לעיל, שתשלומיהן הן קנס, וכפירתן אינה מחייבת קרבן שבועת הפקדון.

מב-ב ומדייק מכאן אביי: **מאי לאו**, האם לא מדובר בשעמד כבר בדין, וחייבוהו ממון על פי עדים, ועתה תובעו על ממון זה! ובכל זאת שנינו במשנה שפטור מקרבן שבועה, היות ועיקרו הוא קנס!

ודחה רבה את קושיית אביי: **לא**. אלא מדובר שם בשלא עמד בדין עדיין.

ומקשה אביי: **והא מדרישא** של המשנה, דהיינו, דברי רבנן, שחולקים על רבי שמעון, וסוברים שחייבין קרבן שבועה אף בתשלומי קנס — על כרחך מדובר בשעמד בדין, ודאי **סיפא נמי**, דהיינו, דברי רבי שמעון שנחלק עליהם, מדובר בשעמד בדין!

דקתני ברישא של אותה משנה: **אין לי** שחייבין קרן וחומש וקרבן אשם גזילות על שבועת כפירת ממון, **אלא בדברים שמשלמין עליהם את הקרן בלבד**.

תשלומי כפל, תשלומי ארבעה וחמשה⁽¹⁶⁾,

והאונס והמפתה, ומוציא שם רע, שכל אלו תשלומי קנס הם — מניין שיהא חייב קרן וחומש וקרבן אשם גזילות על כפירתן בשבועה?

תלמוד לומר מדכתיב באותה פרשה: **"ומעלה מעל"** — ריבה אף את הכופר בתשלומים הללו כדין כל הכופר בשבועת הפקדון.

והשתא, היכי דמי?

אי דלא עמד עדיין בדין, תשלומי כפילא מי איכא? היאך הוא תובעו עליהם, והרי עדיין לא הוכח בבית דין שגנב! (17) ועוד, שמא יודה ויפטר!

אלא, פשיטא שמדובר בשעמד בדין!

ומדרישא בשעמד בדין, מן הסתם סיפא נמי מדובר בה בשעמד בדין!

[וזה שכתוב בסיפא "יצאו אלו שהן קנס", היינו שציקרן קנס].

אמר ליה רבה: **יכולנא לשנויי לך** [יכול אני לתרץ לך], שברישא מדובר בשעמד בדין, ולכן חייב קרבן שבועה, ואילו בסיפא מדובר בשלא עמד בדין, ולכן תשלומי קנס

ושוב לא הוי קנס! ותירצו, דאין לך ייחוד גדול מזה שהעבד תובע את גופו מרבו שישחררנו ויכתוב לו גט שחרור על כך.

והגר"ש רוזובסקי תמה על דבריהם, למה האריכו בקושייתם, הרי אפשר להקשות בפשיטות, מה שייך יחוד כלי בשחרור עבד, וכי העבד ישחרר את עצמו על ידי כלי? ועיי' במהרש"א.

16. כתבו התוס' ישנים, שאף רבי שמעון מודה בזה, שודאי שלא שביק איניש מידי דכי מודה מיחייב, ותבע מידי דכי מודה מפטר. וכאן גם הכל קיץ, ולא שייכת הסברה שהוא אומר להלן, דלא שביק איניש מידי דקיץ וכו'.

17. דאפילו אם נמצאה בידו הגניבה, לא מצי למתבעיה ולמימר ליה: אתה גנבתו, שלם לי הכפל! שהרי כל עוד שלא עמד בדין, יכול הוא

הם, שאין חייבין עליהם קרבן שבועה. ובאמת המשנה כולה, דברי רבי שמעון היא.

ואיני מתרץ לך כך, משום ששינויי דחיקי תירוצים דחוקים לא משנינן לך, אינני מתרץ לך.

ותירוץ זה דחוק הוא! דאם אתרץ לך כן, אמרת לי: אם כן, שכל המשנה לדברי רבי שמעון היא, הרי כך יש לשנות את המשנה, באחת משתי האפשרויות:

או ליתני ברישא של המשנה: רבי שמעון אומר: אין לי אלא דברים שחייבים עליהם קרן בלבד.

או ליתני בסופא, אחרי סיום דבריו של התנא — דברי רבי שמעון!

אך לא יתכן לשנות באמצע המשנה, בתוך דבריו של רבי שמעון: רבי שמעון אומר!

אלא, בהכרח, שהמשנה כולה מדברת בשעמד כבר בדין.

ורישא דקתני שחייב — דברי רבנן הם, וסיפא — דברי רבי שמעון.

ומודינא לך לענין קרבן שבועה, שאם עמד האונס והמפתה בדין, והתחייב לשלם, בכל

זאת, לשיטת רבי שמעון, אם יחזור האב ויתבע את האונס והמפתה שישלמו את הממון שכבר התחייבו לו בבית דין, וישביעם על כך, לא יהיה חיוב קרבן על כפירתם, היות דרחמנא פטריה. מדכתיב: "ובחש בעמיתו בפקדון או בתשומת יד", שיש למעט מפקדון זה תשלומי קנס, כי רק תשלומי ממון מוזכרים בפקדון. ורבי שמעון ממעט מכאן אפילו ממון שעיקרו קנס.

וכי קאמינא, וזה שאמרת שממון הוי לרבי שמעון לאחר העמדה בדין — הוא רק לענין להורישו לבניו. שאם העמידו האב בדין, והתחייב לשלם לו את הקנס, אלא שלא הספיק לגבות ממנו את הממון עד שמת, הרי הוא ממון שיכול האב להוריש לבניו, ואינו נחשב לענין זה לקנס, שאינו מורישו לבניו, ולכן הוא של האחין, ולא שלה.

איתיביה אביי לרבה קושיה נוספת, ממשנתנו, ששנינו בה: רבי שמעון אומר: אם לא הספיקה לגבות עד שמת האב — הרי הן של עצמה.

ומדייק אביי: ואי אמרת שלאחר העמדה בדין ממון הוי לרבי שמעון להורישו לבניו. אם כן, כשלא הספיקה לגבות את הממון עד שמת האב, מדוע אמר רבי שמעון שהרי הוא לעצמה?! אמאי? הרי ממון דאחין בעי מיהוי! (18)

18. תמהו התוס', וכי רבה לא ידע את המשנה? ותירץ ר"י ברבי אברהם, דרבה דאמר דממון הוי להורישו לבניו, היינו כשאין הבת קיימת. אבל מתני' איירי כשהבת קיימת, דאז אין ראוי להורישו לבניו כל זמן שלא בא לידו, משום

לומר לו: אתה נתת לי, או הפקדתו אצלי, או מכרתו לי, לכן על כרחך צריך להעמיד כשעמד בדין. מה שאין כן בהיא דלעיל, שתובעו: אתה אנסת או פיתית את בתי! הרי שור שחוט לפניך, ולכן יכול לתבעו אף לפני העמדה בדין. מהר"ם.

אמר רבא: האי מילתא קשאי בה [נתקשו בענינה] רבה ורב יוסף עשרין ותרתינן שנין, עשרים ושתיים שנה.

ולא איפרק, ולא מצאו לכך פירוק [תירוץ] עד דיתיב רב יוסף ברישא — ופירקה.

לפי שאותן עשרים ושתיים שנה היו ימי שורתו של רבה כראש ישיבה. ולאחר שמת רבה, ישב רב יוסף בראש. וסייעוהו אז מן השמים לתרוץ קושיה זו — להיות לו לשם. לפי שהיה רבה חריף, ולכך קראוהו "עוקר הרים", ורב יוסף היה בעל שמועות ומשנה וברייתא, לכך קראוהו "סיני". רש"י

וכך תירץ רב יוסף: **שאני התם,** בעניין פיתוי, **דאמר קרא "ונתן האישה השוכב עמה לאבי הנערה המשיים כסף".** ומשמע מהמקרא הזה, **שלא זיכתה תורה את הקנס לאב — אלא משעת נתינה דווקא.**

ולכן, אם לא גבתה את הכסף עד שמת האב, הרי הקנס הוא של עצמה.

וכי קאמר רבה משעמד בדין **ממונא** הוי להורישו לבניו — **בשאר קנסות** קאמר.

ותמהינן: **אלא מעתה, גבי עבד, דכתיב בו נמי לשון נתינה:** "כסף שלשים שקלים יתן לאדוניו", האם הכי נמי נאמר **שלא זיכתה תורה לארון אלא משעת נתינה?**

ומתריצין: "יתן" לחור, ו"נתן" לחור.

בעבד כתיב לשון "יתן", שהוא לשון ציווי,

ומשמעות הכתוב, שבמקרה כזה, ששורו המית עבד או אמה, לעולם יתן לאדונו שלשים שקלים.

אבל במפותה כתוב "ונתן", שמשמעותו דבר הנתון כבר. שלא זיכתה לו תורה את הממון — אלא משעת נתינה, ולא משעת העמדה בדין. (19)

ומקשינן: **אי הכי,** שיש לחלק בין קנס של אונס ומפתה ובין שאר קנסות, שבאונס ומפתה, אפילו כשעמד בדין לאו ממונא הוא, משום דכתיב "ונתן", תיקשי: מדוע אמר רבה שלדברי רבי שמעון **תלמוד לומר "וכחש בעמיתו** בפקדון או בתשומת יד", ומכאן הוא למד לפטור את האונס והמפתה מקרבן אשם גזילות אפילו כשעמד בדין?

והרי מקרא זה מלמד, לפי רבי שמעון, על כל הכופר בכל הקנסות שהוא פטור, כיון שאין חיוב קנסות דומה לתשומת יד [דהיינו מלוה, או שנתן לו כסף להתעסק בו עבורן] הכתוב בתורה, שעיקרו הוא ממון.

ואילו הקנס שחייב בו האונס והמפתה, התחדש בו שאפילו לאחר שעמד בדין — לאו ממונא הוא.

ואם כן, **תלמוד לומר "ונתן" מיבעי ליה למימר!** שהתורה אמרה "ונתן", שלא זיכתה לו תורה עד שעת נתינה, ולכן אין זה נחשב כפירת ממון!

אמר רבא: כי איצטריך ללמוד מ"וכחש" באונס ובפיתוי כבכל קנסות, ואי אפשר

19. כתבו התוס', דגבי מוציא שם רע, דכתיב הודה לו בסופו של דבר, וכדלהלן.

דאין אדם מוריש זכות בתו לבנו. ואביי דאקשי ליה, לא היה ניחא ליה בחילוק זה. ורבה נמי

ומקשינן: **אי הכי**, שמדובר שכבר עמד בדין, אם כן, למה שנינו במשנה: **"יצאו אלו שהן קנס"**, הרי ממון הוא!

אמר רב נחמן בר יצחק: כך היא כוונת המשנה: **יצאו אלו שעיקרן קנס**.

ועוד **איתיביה** אביי לרבה ממה ששנינו שם במשנה במסכת שבועות: **רבי שמעון פוטר מקרבן אשם גזילות את האונס והמפתה שכפרו בהשבעה על תביעת "אנסת ופיתית את בתי", משום שאינו משלם קנס על פי עצמו**, ואם היה מודה — היה נפטר.

ומדייק אביי: **טעמא דלא עמד לפני כן בדין**, שאם היה מודה — היה נפטר. **הא עמד לפני כן בדין** — דאז, אם היה מודה שעמד בדין והתחייב לשלם, היה משלם על פי הודאת עצמו, הרי עתה כשכפר, קרבן שבועה נמי **מיהייב!**⁽²¹⁾

אמר לו רבה: **רבי שמעון** — לדבריהם דרבנן קאמר להו.

ללמוד זאת מ"ונתן" האמור שם, בכגון **שעמדה בדין, ובגרה, ומתה**⁽²⁰⁾.

כי לשיטת רבי שמעון — הקנס שלה הוא. כי כמו שהוא סובר במקרה שלא הספיקה לגבות עד שמת האב, שהקנס שלה, כך גם במקרה שלא הספיקה לגבות עד שבגרה [ולשיטת תנא קמא — הרי הן של אב], לרבי שמעון — הרי הוא של עצמה.

ובמקרה כזה, נחשב הקנס לאחר שעמדה בדין כממון, ככל שאר קנסות לאחר העמדה בדין. ואם מתה אחר כך, נחשב הקנס כממון רגיל גבי האב, **דהתם כי קא ירית אביה** — **מינה ירדה קא ירית**. והרי אביה יורש ממנה כל זכות שהיתה לה בממון.

ובמקרה כזה אי אפשר לפטור את הכופר בו מקרבן שבועה מהלימוד של "ונתן", שהרי הקנס הזה נחשב כבר ממון, כיון שעמדה בדין ובגרה, ואביה ירש אותה. לכן צריך ללמוד את הפטור מ"וכחש", והלימוד הוא משום שעיקרו של ממון זה — קנס הוא, וכפי שיבואר להלן.

אבל השתא דמוקמינן לקרא בכי האי גוונא, כגון שעמדה בדין ומתה, שלא בא לידו מכח הקנס, אלא מכח ירושה, ומלתא דפשיטא היא דאי מודה מיחייב, אמאי קרי ליה קנס?

ומשני הש"ס: תני: יצאו אלו שעיקרן קנס. והשתא כולהו קנסות משעמד בדין ממונא הוי, ומיחייב בהודאתו, ואפי' הכי גזירת הכתוב היא מ"וכחש" דפטור מקרבן שבועה. והכי נמי אפילו לר' אלעזר דאמר נשבעין על הקרקעות, גזירת הכתוב היא דפטור מקרבן שבועה, אע"ג דמיחייב בהודאתו.

21. כתבו התוס', לדבריו דרבה קאמר לה. בשלמא לדידי דסבירא לי דבכל קנסות אפילו

"ונתנו לאבי הנערה" נמי איכא למימר, "ונתן" לחוד, "ונתנו" לחוד.

והקשה הגרעק"א, מה הוקשה להם, דילמא באמת גם במוציא שם רע אינו זוכה אלא משעת נתינה, משום דכתיב "ונתנו"!

20. כתבו התוס' בביאור הסוגיה, דאע"ג דהשתא ממון גמור הוא, שלא בא לידו מכח קנס, ואי מודה מיחייב, אפ"ה פטור מקרבן שבועה, מ"וכחש". והיינו דפריך למאי דשני השתא: יצאו אלו שהן קנס? ממון הוא!

אבל עד השתא הוה אתי ליה שפיר דקרי ליה קנס, הואיל ובא לידו מכח קנס, ואי מודה — מיפטר.

וכך אמר להם: **לדידי**, לשיטתי, אף על גב דעמד לפני כן **בדין**, והתחייב לשלם, בכל זאת אם כפר עתה בחיוב הזה, **רהמנא פטריה** מקרבן שבועה, מהפסוק "וכחש בעמיתו", כיון שלא פירט בו הכתוב אלא דברים שעיקרן ממון.

אלא לדידכו, לשיטתכם, אודו לי מיהת, **היכא דלא עמד לפני כן בדין**, דכי קא תבע עתה האב — **קנסא** של אונס ומפתה קא תבע, ואין חייב קרבן אשם גזילות על כפירת קנס, כיון שיכול להודות ולהפטר, ואין זה חיוב ממון.

מג-א והרי מודה בקנס פטור, ולכן, אף כשלא הודה לו, אין זה נחשב כפירת ממון!

ורבנן סברי: כי קא תבע האב באומרו "אנסת ופיתית את בתי" — את תשלומי **בושת ופגם קא תבע**. ואין זו תביעת קנס, אלא תביעת ממון.

ומבאר הגמרא: **במאי קא מיפלגי** רבנן ורבי שמעון?

אמר רב פפא, רבי שמעון סבר התביעה "אנסת או פיתית" היא תביעת קנס, היות

ולא **שביק איניש מידי דקיין**, אין אדם מניח מלתבוע דבר קצוב, הקנס, שהוא סכום קצוב, **ותבע** בושת ופגם, שהם **מידי**, דבר **דלא קיין!** ולכן, מסתבר שעיקר תביעתו היא על הקנס! (22)

ורבנן סברי: לא שביק איניש לא נמנע אדם מלתבוע מידי דבר דכי מודי ביה **לא מיפטור**, דהיינו תשלום דמי ההבושת והפגם, שהם חיוב ממון, וגם אם יודה בהם האונס או המפתה הוא לא יפטור, **ותבע מידי דכי מודה ביה מיפטור**, דהיינו הקנס, ולכן מסתבר שעיקר תביעתו הם תשלומי ממון של הבושת והפגם.

בעא מיניה רבי אבינא מרב ששת: בת הניזונת מן האחין על פי תנאי כתובה, שכך כתוב בכתובה: "בנן נוקבן דיהווין ליכי מינאי, אינון יהון יתבין בביתי ומיתזון מנכסיי עד דתלקחון לגוברין" [הבנות הנקבות שיהיו לך ממני, הן תהיינה יושבות בביתי, גם לאחר מותי, ויזונו מנכסי עד שהן תנשאנה לבעליהן].

מעשה ידיה — למי, האם הם לעצמה או לאחין? (23)

לתבוע אף את הבושת והפגם, דהווי מידי דלא קיין?! וכתב האבני מלואים, דעל כל פנים עיקר תביעתו היא על הקנס. וחיוב קרבן שבועה נמדד לפי עיקר התביעה.

23. כתבו התוס', דמדאורייתא פשיטא שמעשה ידיה לעצמה, כדררשינן דלקמן מ"והתנחלתם אותם". אלא מדרבנן מבעיא ליה, האם תקנו מעשה ידיה תחת מזונות או לא.

עמד בדין אינו משלם ע"פ עצמו, ולעולם חשיב קנס לרבי שמעון עד שיגיע לידו, כדשמעינן מ"וכחש", אתי שפיר דכל היכא דמיחייב ע"פ עצמו — מיחייב נמי קרבן שבועה, כגון עמדה בדין ובגרה ומתה, דמינה ירית.

אלא לדידך, הא כל קנסות שעמד בדין, או באונס ומפתה שעמדה בדין ובגרה ומתה, אף על גב דמיחייב בהודאתו — פטור מקרבן שבועה, תיקשי!

22. לכאורה צריך ביאור, וכי מה איכפת לו